

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

КОЛЄНОВ Олександр Миколайович

УДК 351.777:504.06

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з державного управління

Харків – 2014

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Національному університеті цивільного захисту України.

Науковий керівник – доктор наук з державного управління, професор
МАЙСТРО Сергій Вікторович,
Національний університет цивільного захисту
України, провідний науковий співробітник науково-
дослідної лабораторії управління у сфері цивільного
захисту

Офіційні опоненти: доктор наук з державного управління, старший
науковий співробітник
ДРАГАН Іван Олександрович,
Академія муніципального управління МОН України,
завідувач кафедри адміністративного менеджменту

кандидат наук з державного управління, доцент

ТРУШ Олександр Олегович,

Харківський регіональний інститут державного
управління Національної академії державного
управління при Президентові України,
професор кафедри права та європейської інтеграції

Захист відбудеться «24» грудня 2014 р. о 11.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 64.707.03 Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61024, м. Харків, вул. Лермонтовська, 28, ауд. 4 (1-й поверх).

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного університету цивільного захисту України за адресою: 61023, м. Харків, вул. Чернишевська, 94.

Автореферат розісланий «21» листопада 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Р.В. Приходько

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Важливим чинником забезпечення сталого розвитку України в довгостроковій перспективі є перехід до якісно нового типу зростання – екологічно орієнтованого, який не тільки покращує динаміку соціально-економічних перетворень, а й сприяє вирішенню існуючих проблем охорони навколишнього середовища. Тому першочергова увага до охорони довкілля, раціональне використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності населення – невід'ємна умова подальшого розвитку країни, де навколишнє середовище зазнає значного антропогенного навантаження.

Сучасні екологічні проблеми України стають тим чинником, під впливом якого держава має спрямовувати свої зусилля у напрямку забезпечення відповідного рівня екологічної безпеки, формувати та реалізувати відповідну державну екологічну політику, основною метою якої є вирішення існуючих проблем охорони довкілля та запобігання виникненню екологічних загроз. Цим і обумовлений вибір теми дисертаційного дослідження і постановка завдання, а актуальність дослідження обумовлена потребою у вдосконаленні механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні.

Проблеми формування та реалізації державної політики, у тому числі питання особливостей формування та реалізації державної екологічної політики та виокремлення проблемних її аспектів, вивчалися багатьма вченими.

Серед вітчизняних учених теоретико-методологічними та практичними аспектами державного управління та формування державної політики займаються такі вчені, як О. Амосов, В. Бакуменко, С. Біла, М. Білинська, О. Дацій, Ю. Древаль, В. Дрешпак, С. Домбровська, В. Воротін, А. Дегтяр, М. Корецький, В. Князєв, М. Латинін, М. Лахижа, Т. Лозинська, І. Лопушинський, С. Майстро, В. Маліков, О. Мельниченко, А. Мерзляк, В. Мороз, П. Надолішній, Н. Нижник, Г. Пасемко, С. Поважний, І. Розпутенко, В. Садковий, В. Сиченко, В. Степанов, Ю. Сурмін, В. Тертичка та ін.

Багато вітчизняних науковців займаються дослідженням питань формування та реалізації державної екологічної політики, визначенню ролі держави в забезпеченні необхідного рівня екологічної безпеки, серед яких такі вчені, як В. Андронов, Г. Білявський, В. Бугас, Б. Буркинський, О. Веклич, Д. Ветвицький, І. Драган, О. Заржицький, В. Кравців, О. Кучеренко, О. Лазор, С. Лісовський, Н. Малиш, Г. Марушевський, Л. Мельник, О. Мордвінов, О. Мягченко, В. Потапенко, Ю. Саталкін, Л. Стасюк, О. Труш, Є. Хлобистов, Н. Хумарова, М. Шапочка, В. Шевчук, Л. Якушенко, Л. Яценко та ін.

Однак чимало теоретико-методичних питань стосовно сутності та складових механізму формування та реалізації державної екологічної

політики, а також визначення напрямів його удосконалення в сучасних умовах залишаються недостатньо дослідженими.

Разом з тим, в сучасних умовах виникає потреба в ґрунтовному вивченні, всебічному аналізі і комплексній оцінці сукупності процесів, які відбуваються в сфері охорони навколишнього середовища та визначенню ролі держави в питаннях збереження довкілля. Це диктує необхідність розробки і впровадження нових теоретико-методичних і практичних підходів до формування та реалізації державної екологічної політики України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана на кафедрі пожежної та рятувальної підготовки Національного університету цивільного захисту України в рамках науково-дослідної роботи «Дослідження умов раннього моніторингу та попередження надзвичайних ситуацій природного та техногенного характеру» (державний реєстраційний номер 0112U002587). Роль здобувача полягає в обґрунтуванні концептуальних підходів та напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України.

Мета і завдання дослідження. *Метою* дисертаційної роботи є теоретичне обґрунтування ролі і функцій держави в питаннях охорони навколишнього середовища, а також розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України.

Для досягнення поставленої мети окреслено такі *завдання*:

- визначити сутність та виокремити складові механізму формування та реалізації державної екологічної політики;
- виявити особливості формування та реалізації державної екологічної політики в різних країнах;
- визначити сучасний стан охорони довкілля в Україні та результативність державної екологічної політики в сучасних умовах;
- обґрунтувати концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України;
- окреслити шляхи трансформації державної екологічної політики України в умовах інтеграційних процесів;
- запропонувати напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України.

Об'єктом дослідження є державна екологічна політика.

Предметом дослідження є механізм формування та реалізації державної екологічної політики України.

Методи дослідження. Методологічну та теоретичну основу дисертаційної роботи становлять фундаментальні положення економічної теорії та теорії державного управління, інших гуманітарних та соціальних наук, а також наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених з питань теоретико-методологічного забезпечення державного управління та механізму формування та реалізації державної екологічної політики.

Дисертаційна робота ґрунтується на використанні *системного*

підходу, який полягає в комплексному дослідженні державної екологічної політики України як єдиного цілого із узгодженим функціонуванням усіх його складових. Крім того, в роботі застосовувались методи, які використовуються як на емпіричному, так і теоретичному рівнях, а саме: *порівняльного аналізу* – для дослідження методологічних підходів, концепцій, розробок і пропозицій провідних вітчизняних та зарубіжних вчених та виявлення закономірностей, відмінностей, особливостей та спільних характеристик державної екологічної політики в різних країнах; *логіко-семантичний* – для поглиблення понятійного апарату при визначенні основних складових механізму формування та реалізації державної екологічної політики; *логічного моделювання та конструювання* – для класифікації чинників зовнішнього і внутрішнього середовища, що впливають на реалізацію державної екологічної політики; *історичний метод* – для дослідження генезису та розвитку методології державного управління, еволюції державної екологічної політики у хронологічній послідовності; *статистичного аналізу* – для виявлення темпів змін окремих показників, які характеризують рівень охорони навколишнього середовища та екологічної безпеки України; *аналізу та синтезу* – для оцінки динаміки, структури та результативності державної екологічної політики України; *системно-аналітичний* – для аналізу законодавчих актів та інших нормативних документів щодо формування та реалізації державної екологічної політики на національному та глобальному рівнях; *спостереження та теоретичного узагальнення* – для розкриття причин та протиріч, які впливають на охорону довкілля в сучасних умовах; *абстрактно-логічний* – для узагальнення теоретичних положень, встановлення причинно-наслідкових зв'язків і формування висновків та пропозицій.

Інформаційними джерелами дослідження стали закони України, укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, нормативно-правові документи Міністерства екології та природних ресурсів, програмні документи державних органів України, офіційні матеріали Державної служби статистики України, монографії і статті вітчизняних та зарубіжних авторів, особисті дослідження автора.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в обґрунтуванні науково-практичних засад та концептуальних підходів до напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики.

Наукова новизна дослідження конкретизується в таких положеннях:

у перше:

– обґрунтовано концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України з урахуванням особливостей інтеграційних процесів, яка ґрунтується на усвідомленні, що питання вирішення екологічних проблем в сучасних умовах необхідно пов'язувати з дією не тільки внутрішніх (національних), а й зовнішніх (глобальних) загроз та розумінні щодо необхідності переходу від

антропоцентричного типу суспільної свідомості до екоцентричного, в якій визначено стратегічні цілі, принципи, умови та інструменти її формування та реалізації, що дозволить гармонізувати державну екологічну політику з існуючими міжнародними нормами щодо захисту довкілля, а також підвищити рівень екологічної безпеки країни;

удосконалено:

– теоретико-методичні підходи щодо напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики на основі державного екологічного моніторингу шляхом: розвитку державно-приватного партнерства та державно-громадського контролю; посилення соціальної відповідальності бізнесу; запровадження податкових стимулів для сприяння охороні довкілля; реформування інституцій державного управління екологічною сферою; посилення відповідальності за порушення екологічного законодавства; врахування наслідків глобальних змін клімату; забезпечення екологічної складової розвитку галузей та сфер економіки; створення умов для екологічної освіти, просвіти та екологічного виховання суспільства.

– напрямки трансформації механізму формування та реалізації державної екологічної політики України в умовах інтеграційних процесів на основі єдності та взаємозв'язку його складових, а саме: політико-інтеграційної, адміністративно-правової, соціально-економічної, громадсько-освітньо-культурної в контексті необхідності виконання взятих країною міжнародних зобов'язань в екологічній сфері, в тому числі шляхом сприяння реалізації проектів сумісного виконання (ПСВ) в рамках членства України в Кіотському протоколі;

дістали подальшого розвитку:

– категорійно-понятійний апарат теорії державного управління, що, на відміну від існуючого, передбачає тлумачення поняття «механізм формування та реалізації державної екологічної політики», як сукупності цілей, принципів, функцій, форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава (суб'єкт регулювання) впливає на об'єкти регулювання з метою збереження безпечного для існування живої і неживої природи навколишнього середовища, захисту життя і здоров'я населення від негативного впливу, зумовленого забрудненням навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорони, раціонального використання і відтворення природних ресурсів в довгостроковій перспективі і передбачає всесторонню інтеграцію державної екологічної політики в глобальну екологічну політику;

– визначення домінуючих тенденцій трансформації органів державного управління екологічною сферою, що дозволило оцінити перспективи їх подальшого розвитку та запропонувати створення Державно-громадської екологічної агенції та її представництв на регіональному рівні, як установи з узгодженим розподілом повноважень і сфер відповідальності, що сприятиме уникненню дублювання функцій управління, посиленню контролю та відповідальності з боку держави і громадськості, адаптації механізму

формування та реалізації державної екологічної політики до європейських стандартів та передових світових практик;

– узагальнення загальносвітових тенденцій та систематизація концептуальних підходів щодо особливостей формування та реалізації державної екологічної політики в різних країнах, які полягають у формуванні нової стратегії охорони довкілля, що передбачає, з одного боку, примушення забруднювачів навколишнього природного середовища обмежувати свою еколого-деструктивну діяльність, а з іншого – активізацію природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання та населення, їх спонукання до охорони та поліпшення стану довкілля шляхом прийняття відповідних законів, що спрямовані на захист природного середовища; запровадження системи стимулювання підприємств дотримуватись законодавчих норм (податкові пільги та пільгове цільове кредитування); заохочення виконання екологічного законодавства за допомогою екологічного аудиту та екологічного страхування; запровадження екологічної сертифікації продукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в поглибленні та доповненні існуючих знань і теоретико-методичних підходів до обґрунтування напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України в сучасних умовах.

Запропоновані концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики знайшли своє відображення в практичній діяльності Департаменту економіки і міжнародних відносин Харківської обласної державної адміністрації, зокрема під час розробки проекту Стратегії сталого розвитку Харківської до 2020 року відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 06.08.2014 р. № 385 «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» (довідка № 07-23/1980 від 11.09.2014 р.).

Запропоновані концептуальні засади стратегії реалізації державної екологічної політики України, яка ґрунтується на розумінні необхідності переходу від антропоцентричного типу суспільної свідомості до екоцентричного, в якій визначено мету, цілі, принципи, умови та рівні її реалізації, а також напрямки підвищення рівня екологічної безпеки країни та гармонізації з існуючими міжнародними нормами щодо захисту довкілля, а також напрямки удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики на основі єдності та взаємозв'язку його складових: політико-інтеграційної, адміністративно-правової, соціально-економічної, громадсько-освітньо-культурної знайшли належне відображення в практичній діяльності Департаменту екології, паливно-енергетичного комплексу та природних ресурсів Сумської обласної державної адміністрації під час виконання Комплексної програми охорони навколишнього природного середовища Сумської області до 2015 року, а також враховуються під час розробки Стратегії регіонального розвитку Сумської області на період до 2020 р. (довідка № 01-19/1973 від 22.09.2014 р.).

Чугуївською районною державною адміністрацією Харківської області

в рамках виконання «Програми економічного і соціального розвитку Чугуївського району на 2014 рік» схвалено та використовуються в практичній діяльності запропоновані концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України, яка ґрунтується на необхідності переходу від антропоцентричного типу суспільної свідомості до екоцентричного, а також схвалено пропозиції щодо необхідності формування та реалізації механізму державної екологічної політики на основі єдності та взаємозв'язку його складових, а саме: політико-інтеграційної, адміністративно-правової, соціально-економічної, громадсько-освітньо-культурної (довідка № 02-35/3222 від 03.09.2014 р.).

Результати дисертаційного дослідження, а саме: поглиблення понятійного апарату, визначення основних складових механізму формування та реалізації державної екологічної політики та напрямків його удосконалення, використовуються при викладанні навчальної дисципліни «Екологічна безпека» за програмою підготовки магістрів управління у сфері пожежної безпеки, цивільного захисту, охорони праці у Національному університеті цивільного захисту України (довідка № 12/3527 від 10.09.2014 р.).

Основні положення, висновки та пропозиції дисертаційного дослідження можуть бути використані у практичній діяльності органів державної влади для подальшого вдосконалення державної екологічної політики.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійною науковою працею і містить одержані здобувачем особисто нові результати в галузі науки державного управління, які у сукупності сприяють розв'язанню науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України. Особистий внесок здобувача в спільних наукових роботах наведено у списку опублікованих праць за темою дисертації.

Апробація результатів дисертації. Основні результати дисертаційної роботи оприлюднені на XIV Міжнародному науковому конгресі «Публічне управління XXI століття: від соціального діалогу до суспільного консенсусу» (м. Харків, 2014 р.); міжнародній науково-практичній конференції «Розвиток інституту державної служби в регіонах: міжнародний і російський досвід» (м. Орел, 2013 р.); науково-практичній конференції за міжнародною участю «Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління» (м. Одеса, 2013 р.); науково-практичних конференціях: «Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність» (м. Харків, 2013 р.), «Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи» (м. Харків, 2014 р.), «Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України» (м. Дніпропетровськ, 2014 р.); інтернет-конференції «Державне регулювання науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту» (м. Харків, 2014 р.).

Публікації. Основні положення і результати дослідження висвітлено у 15 публікаціях, у тому числі у 1 колективній монографії, 6 статтях у наукових фахових виданнях з державного управління, 1 статті в закордонному науковому виданні, 7 тезах конференцій. Загальний обсяг публікацій, що належать особисто здобувачу, становить 4,1 авт. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Вона викладена на 183 сторінках, містить 8 рисунків (на 8 сторінках), 5 таблиць (5 ст.), 4 додатки (4 ст.). Список використаних джерел налічує 221 найменування, який викладено на 24 сторінках, у тому числі іноземних джерел – 14.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** надано загальну характеристику роботи, обґрунтовано актуальність теми дисертації, зазначено її зв'язок з науковими дослідженнями Національного університету цивільного захисту України, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, представлено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо їх впровадження та апробації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні засади формування та реалізації державної екологічної політики»* – розглянуто стан наукових досліджень щодо ролі держави у вирішенні екологічних проблем суспільства, розкрито зміст та виокремлено складові механізму формування та реалізації державної екологічної політики, виявлено особливості механізму формування та реалізації державної екологічної політики в різних країнах.

Державною екологічною політикою доцільно вважати систему законодавчо визначених цілей та заходів органів державної влади на всіх рівнях та у всіх сферах суспільного життя щодо забезпечення раціонального екологічно безпечного господарювання, високоефективного збалансованого природокористування, створення сприятливих умов для забезпечення здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу країни.

Механізм формування та реалізації державної екологічної політики доцільно розглядати в єдності та взаємозв'язку таких його складових: політико-інтеграційної, адміністративно-правової, соціально-економічної, громадсько-освітньо-культурної (рис. 1).

Основу політико-інтеграційної складової механізму формування та реалізації державної екологічної політики становлять чинні міжнародні договори, що стосуються цієї сфери; заходи органів державної влади щодо розвитку міжнародного співробітництва з урахуванням необхідності захисту національних інтересів України у сфері охорони довкілля; запобігання внутрішнім та зовнішнім загрозам екологічної безпеки, мінімізація їх негативних наслідків; розвиток міждержавної та міжрегіональної інтеграції в

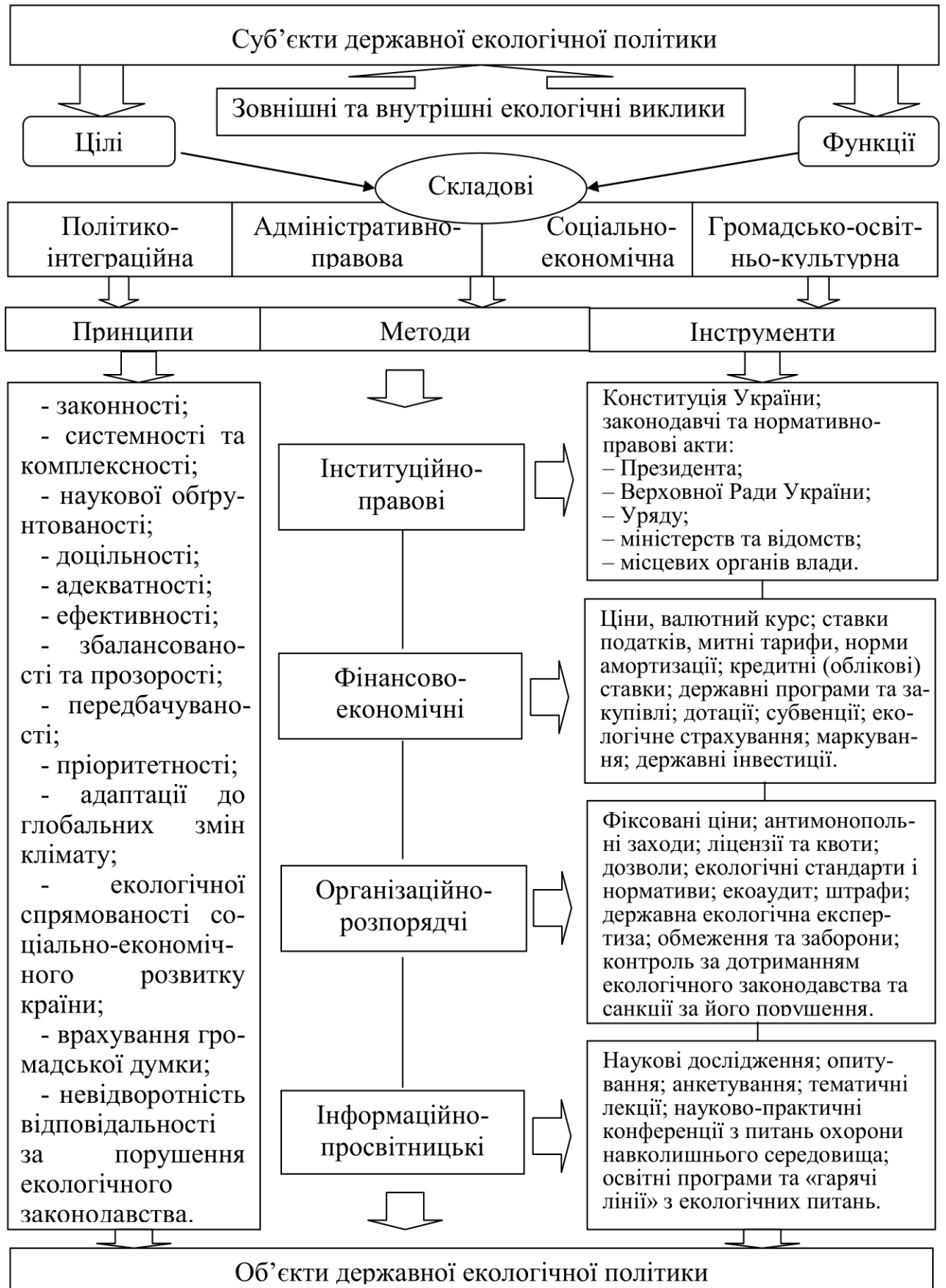

Рис. 1. Механізм формування та реалізації державної екологічної політики

сфері охорони навколишнього середовища.

Адміністративно-правова складова механізму формування та реалізації державної екологічної політики полягає у виконавчій і розпорядчій діяльності системи суб'єктів, покликаних здійснювати на основі законів та інших правових актів прогнозування й координацію діяльності різних ланок екологічної сфери, облік і контроль за розпорядженням матеріальними та фінансовими ресурсами, кадрову роботу, застосування моральних і матеріальних стимулів, заходів дисциплінарного й адміністративного впливу у питаннях охорони навколишнього середовища.

Основу соціально-економічної складової державної екологічної політики України становлять: державні гарантії і стандарти в екологічній сфері, як необхідна передумова сталого соціально-економічного розвитку країни, запровадження економічних стимулів (фінансово-кредитне забезпечення, пільгове оподаткування) та мотиваційних інструментів щодо дотримання населенням та господарюючими суб'єктами існуючого екологічного законодавства, охорони навколишнього середовища, примноження рослинного та тваринного світу.

Основою громадсько-освітньо-культурної складової державної екологічної політики є широке залучення громадськості до вирішення проблем довкілля, до екологічної освіти, просвіти та екологічного виховання, інформування населення щодо стану навколишнього середовища шляхом: розробки курсів, програм, навчальних посібників з тематики збалансованого екологічного розвитку, створення системи екологічного навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, до компетенції яких належать питання охорони навколишнього природного середовища; створення мережі регіональних екологічно-просвітницьких центрів на базі закладів освіти, неурядових природоохоронних організацій тощо; включення питань формування екологічної культури, екологічної освіти та просвіти в державні цільові, регіональні та місцеві програми соціального-економічного розвитку.

Розвинуті країни світу виробили і реалізують стратегію управління навколишнім середовищем шляхом застосування екологічно орієнтованих методів державного управління, а формування та реалізація державної екологічної політики відбувається шляхом: прийняття законів, що спрямовані на захист природного середовища; запровадження системи стимулювання підприємств дотримуватись законодавчих норм (податкові пільги та пільгове цільове кредитування); заохочення виконання екологічного законодавства за допомогою екологічного аудиту та екологічного страхування; запровадження екологічної сертифікації продукції; випуску екологічних облігацій під вирішення конкретних екологічних проблем (з розвитком системи екологічного страхування в Україні кошти від випуску екологічних облігацій можуть розглядатися як джерело фінансування екологічних банків, які доцільно створювати і орієнтувати на кредитування екологічних проектів за

належного державного та громадського контролю).

У **другому розділі** – «Сучасний стан та результативність державної екологічної політики України» – здійснено аналіз сучасного екологічного стану в Україні, визначено результативність державної екологічної політики, охарактеризовано проблеми та протиріччя державної екологічної політики України, в тому числі на регіональному рівні.

Україна належить до одних з найзабрудненіших і екологічно проблемних країн. За оцінками Індексу якості навколишнього середовища (Environmental Performance Index), Україна займає 87-е місце серед 163 країн світу. Рівень навантаження на оточуюче природне середовище в Україні в 4-5 разів перевищує аналогічні показники розвинутих країн.

Це свідчить про те, що в Україні поки що не сформовано дієвої та послідовної державної екологічної політики, яка передбачає реалізацію принципів раціонального природокористування та мінімізацію негативного впливу на екологію господарської діяльності людини. Це підтверджує 102 позиція України серед 132 країн світу в міжнародному рейтингу екологічних досягнень (Environmental Performance Index), розрахованому за 25-ти показниками, що характеризують дієвість державної політики держав щодо збереження екосистем (загалом екологічно чистою в Україні, згідно дослідження, вважається лише 6 % її території).

У 2013 р. на охорону навколишнього природного середовища підприємствами, організаціями та установами було витрачено 20377,8 млн. грн. (без ПДВ), що на 0,7% менше у порівнянні з 2012 р. Із загальної кількості витрат на охорону навколишнього природного середовища 14339,0 млн. грн., або 70%, становлять поточні витрати, 6038,8 млн. грн., або 30%, – капітальні інвестиції, в тому числі 5376,7 млн. грн. – інвестиції в основний капітал, 662,1 млн. грн. – витрати на капітальний ремонт природоохоронного обладнання. За рахунок коштів державного та місцевих бюджетів було освоєно 7,1 % капітальних інвестицій і здійснено 3,6% поточних витрат, а основним джерелом фінансування витрат на охорону довкілля були власні кошти підприємств та організацій – відповідно 59,5 % і 96,3 %. В структурі капітальних інвестицій за напрямками природоохоронних заходів в 2013 р. найбільшу питому вагу займали охорона атмосферного повітря, проблеми зміни клімату – 40,0 % та радіаційна безпека – 27,8 % фактичних витрат.

Протягом 2012-2013 рр. підприємствам, організаціям та установам країни за забруднення навколишнього природного середовища і порушення природоохоронного законодавства пред'явлено екологічних платежів на загальну суму 5142,9 млн. грн., з них 5079,2 млн. грн. становить екологічний податок та 63,7 млн. грн. – штрафні санкції за порушення природоохоронного законодавства, однак відсоток фактичної сплати цих платежів за вказаний період склав лише 91,3 % та 44,3 % відповідно (табл. 1).

Одним з головних напрямків формування та реалізації державної екологічної політики в Україні в сучасних умовах має стати мінімізація антропогенного впливу на довкілля на основі модернізації та технічного

Таблиця 1

Екологічні платежі, сплачені підприємствами, організаціями, установами за забруднення навколишнього природного середовища, (млн. грн.).

Показники	Пред'явлено до сплати		Фактично сплачено	
	2012 р.	2013 р.	2012 р.	2013 р.
Екологічні платежі, всього	2047,9	3095,0	1951,1	2718,1
а). Екологічний податок, всього	2028,6	3050,6	1931,2	2709,7
в т. ч. за викиди в атмосферне повітря забруднюючих речовин	1386,7	2159,7	1317,0	1908,7
в т.ч.:				
стаціонарними джерелами забруднення	1271,9	2046,0	1210,9	1796,6
пересувними джерелами забруднення	114,8	113,7	106,1	112,1
скиди забруднюючих речовин безпосередньо у водні об'єкти розміщення відходів у спеціально відведених місцях чи на об'єктах	74,3	117,1	73,2	99,2
б). Штрафні санкції за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища	19,3	44,4	19,8	8,4

переоснащення галузей та сфер економіки, яка передбачає комплекс управлінських та організаційних рішень (як на державному, так і господарському рівнях), спрямованих на поліпшення екологічних характеристик суспільного виробництва, підвищення дієвості штрафних санкцій за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища, належне забезпечення реалізації екологічної складової соціально-економічного розвитку України.

У **третьому розділі** – «*Напрями удосконалення державної екологічної політики України*» – обґрунтовано концептуальні положення стратегії формування та реалізації державної екологічної політики, запропоновано напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики, визначено шляхи трансформації державної екологічної політики України в умовах інтеграційних процесів.

Необхідною передумовою для сталого розвитку України є інтеграція екологічної політики в галузеві та регіональні стратегії, програми і плани з метою пошуку можливостей для взаємного узгодження природоохоронних пріоритетів. Стратегія формування та реалізації державної екологічної політики в сучасних умовах має передбачати всесторонню інтеграцію зусиль різних рівнів системи державного управління та секторів громадянського

суспільства в питаннях охорони довкілля. Тільки в такій співпраці можливе формування та реалізація принципово нової стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України, концептуальні засади якої мають включати в себе такі етапи: розробка стратегічних екологічних цілей та пріоритетів; розробка та декларування державної екологічної політики та зобов'язань; внутрішній та зовнішній моніторинг екологічної ситуації; оцінка результатів діяльності; аналіз та корегування державної екологічної політики; удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики (при необхідності).

Удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні в сучасних умовах доцільно здійснювати за напрямками, наведеними на рис. 2.

Рис. 2. Напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України

Враховуючи сучасні тенденції глобального розвитку, необхідно більш активно на національному рівні ініціювати нові форми міжнародної співпраці, імплементувати міжнародні екологічні норми в нормативно-правову складову механізму формування і реалізації державної екологічної політики України, що дозволить мобілізувати як зовнішні, так і внутрішні

резерви країни для збереження, відтворення, збалансованого управління навколишнім середовищем та вирішення існуючих екологічних проблем.

Важливим напрямом формування та реалізації державної екологічної політики має стати широке застосування в питаннях охорони довкілля публічно-приватного партнерства, адже у світі існує значний досвід успішної реалізації проектів публічно-приватного партнерства саме в екологічній сфері, екотуризмі та рекреаційній галузі.

Трансформація державної екологічної політики в умовах інтеграційних процесів має відбуватись у напрямку розробки та впровадження в Україні моделі «зеленої економіки», а також приведення української системи податків та штрафів в екологічній сфері до стандартів ЄС, яке має передбачати суттєве (науковообґрунтоване та суспільноприйнятне) підвищення рівня екологічних податків та, особливо, штрафів до рівня, при якому вони виконували б не тільки функцію наповнення Державного бюджету, але й стали дієвим інструментом захисту довкілля, сприяючи та стимулюючи запровадження суб'єктами господарювання та суспільства в цілому заходів щодо недопущення та зниження рівня забруднення навколишнього середовища.

Формування та реалізація державної екологічної політики в Україні має відбуватись у напрямку: стабілізації і поліпшення стану довкілля шляхом інтеграції екологічної політики до соціально-економічного розвитку країни; реалізації пріоритетних національних і державних програм з метою створення умов для сталого збалансованого розвитку держави; удосконалення існуючих інструментів формування та реалізації державної екологічної політики з метою створення державної системи регулювання екологічної безпеки, як неодмінної складової національної безпеки України; реалізації екологічних програм, спрямованих на поліпшення якості повітря, води, земельних ресурсів, розвиток заповідної справи, створення цілісної екологічної мережі та єдиної системи державного екологічного моніторингу.

Важливим напрямом модернізації державної екологічної політики України є більш широке включення структур громадянського суспільства у процес управління при збереженні провідної ролі держави. Сучасна державна екологічна політика має базуватись на засадах децентралізації та демократизації, взаєморозуміння, взаємоконтролю, поступової зміни дорадчих функції громадських органів на управлінські, забезпечення переходу від директивного державного до демократичного державно-громадського управління. Оскільки питаннями охорони довкілля та вирішення екологічних проблем опікуються низка міністерств і відомств, громадських організацій, доцільним є зосередження центру прийняття рішень в одній установі – Державно-громадській екологічній агенції з узгодженим розподілом повноважень і сфер відповідальності.

Метою та завданнями Державно-громадської екологічної агенції мають стати: забезпечення скоординованої діяльності органів державної влади різних рівнів, комерційних підприємств, громадських організацій в питаннях

структурної перебудови економіки на умовах надання пріоритетності розвитку екологічної сфери; забезпечення ефективного використання наявного природно-ресурсного потенціалу України; впровадження екологозберігаючих технологій в ключових галузях та сферах економіки; поглиблення спеціалізації та налагодження коопераційних зв'язків виробничих та комерційних підприємств з організаціями, що займаються розробкою еколого- та ресурсозберігаючих технологій; підвищення природоохоронної активності підприємницької сфери; забезпечення продуктивної взаємодії екологічної сфери та реального сектору економіки.

Зміст сучасної державної екологічної політики України полягає у мінімізації антропогенного впливу на довкілля та підвищення відповідальності за недотримання існуючих вимог, залучення до формування та реалізації державної екологічної політики підприємців, громадськості, засобів масової інформації, широких верств населення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення конкретного науково-прикладного завдання, що полягає в обґрунтуванні напрямів удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики України, що дало змогу сформулювати такі висновки і пропозиції.

1. Визначено теоретико-методичні засади формування та реалізації державної екологічної політики та визначено, що вона має базуватися на принципах: законності; системності та комплексності; наукової обґрунтованості; доцільності; адекватності; ефективності; збалансованості та прозорості; передбачуваності; пріоритетності; адаптації до глобальних змін клімату; екологічної спрямованості соціально-економічного розвитку країни; врахування громадської думки; невідворотності відповідальності за порушення екологічного законодавства, і представляє собою систему законодавчо визначених цілей та заходів органів державної влади на всіх рівнях та у всіх сферах суспільного життя інституційно-правового, фінансово-економічного, організаційно-розпорядчого, інформаційно-просвітницького характеру щодо забезпечення раціонального екологічно безпечного господарювання, вискооефективного збалансованого природокористування, створення сприятливих умов для забезпечення здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу України.

2. Виявлено, що сучасна державна екологічна політика в розвинутих країнах світу спрямована, з одного боку, на примушення забруднювачів навколишнього природного середовища обмежувати свою еколого-деструктивну діяльність, а з іншого – на активізацію природоохоронної діяльності суб'єктів господарювання та населення через їх спонукання до поліпшення стану довкілля шляхом: прийняття нормативно-правових актів, що спрямовані на захист природного середовища; економічного стимулювання підприємств щодо дотримання законодавчих екологічних норм (податкові пільги, пільгове цільове кредитування); екологічного аудиту,

який проводиться державними наглядовими органами; екологічної сертифікації, спрямованої на стимулювання виробництва продукції, яка мінімально забруднює навколишнє середовище; обов'язкового та добровільного страхування екологічних ризиків; створення екологічних фондів місцевого, регіонального та державного рівнів, а також екологічних банків, які фінансують екологічні проекти; випуску екологічних облігацій під вирішення конкретних екологічних проблем.

3. Встановлено, що в Україні довкілля зазнає значного навантаження внаслідок господарської діяльності людини, а екологічні проблеми стосуються якості повітря, води, ґрунтового покриву, поведження з відходами, збереження живої природи, радіаційного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС тощо. Так, в Україні у 2013 р. у розрахунку на 1 особу викинуто в атмосферу 148 кг забруднюючих речовин, 5,1 т діоксиду вуглецю, який відноситься до парникових газів, скинуто 38 м³ забруднених зворотних вод, утворено 9,9 т відходів, у тому числі 20,0 кг відходів I-III класів небезпеки. Отже в Україні поки не сформовано дієвої та послідовної державної екологічної політики, яка передбачає реалізацію принципів раціонального природокористування та мінімізацію негативного впливу на екологію господарської діяльності людини. Результативність сучасної державної екологічної політики України є низькою, адже не задіяні в повній мірі функціональні інструменти екологічної паспортизації та страхування, не забезпечено впровадження екосистемного підходу до державного управління охороною довкілля, не реалізуються в повній мірі цільові державні програми екологізації галузей та сфер національної економіки, не є дієвими та не сприяють вирішенню екологічних проблем штрафні санкції за порушення законодавства про охорону навколишнього природного середовища.

4. Обґрунтовано концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України з урахуванням особливостей інтеграційних процесів, яка ґрунтується на розумінні необхідності: переходу від антропоцентричного типу суспільної свідомості до екоцентричного та запровадження в країні моделі «зеленої» економіки; врахування наслідків глобальних змін клімату в державній екологічній політиці; внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог природоохоронного законодавства; гармонізації державної екологічної політики з існуючими міжнародними нормами щодо захисту довкілля, що сприятиме підвищенню рівня екологічної безпеки країни та вирішенню завдання переходу України до збалансованого розвитку.

5. Окреслено шляхи трансформації державної екологічної політики України в умовах інтеграційних процесів, що полягають у необхідності: законодавчого визначення обов'язковості врахування екологічних наслідків під час прийняття будь-яких управлінських рішень, при розробці документів, які містять програмні засади державного, галузевого (секторального), регіонального, місцевого та об'єктного розвитку шляхом запровадження стратегічної екологічної оцінки (СЕО); розвитку системи державного екологічного моніторингу з використанням показників, стандартів та методик, що використовуються в країнах ОЕСР; міжнародного співробітництва та кооперації в екологічній сфері, в тому числі шляхом

сприяння реалізації проектів сумісного виконання (ПСВ) в рамках членства України в Кіотському протоколі.

6. Запропоновано в контексті необхідності побудови екологічно орієнтованої національної економіки та демократичного суспільства напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики на основі єдності та взаємозв'язку його складових: політико-інтеграційної, адміністративно-правової, соціально-економічної, громадсько-освітньо-культурної шляхом: розвитку публічно-приватного партнерства та екологічної відповідальності бізнесу і суспільства; запровадження податкових стимулів для сприяння охороні довкілля; розвитку єдиної державної системи екологічного моніторингу на базі системи космічного моніторингу для належної інформаційної підтримки, орієнтованої на збереження екологічної рівноваги навколишнього середовища, екологічний контроль та запобігання екологічних криз і катастроф; невідкладного реформування системи державного управління в галузі охорони довкілля у напрямі переходу до інтегрованого державно-громадського управління та створення Державно-громадської екологічної агенції та його представництв на регіональному рівні, як установи з узгодженим розподілом повноважень і сфер відповідальності, що сприятиме уникненню дублювання функцій управління, посиленню контролю та відповідальності з боку держави і громадськості, адаптації державної екологічної політики до європейських стандартів та передових світових практик, поступовому переходу від директивного державного управління до демократичного державно-громадського управління в екологічній сфері.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

Колективна монографія:

1. Коленов О.М. Державна політика сталого аграрного розвитку України на інноваційній основі / Майстро С.В., Коленов О.М., Хірамагомедов М.Г., Вейдер Т.М. // Державне регулювання інноваційного розвитку економіки: стратегічні пріоритети : монографія. Ч.1 / [М. А. Латинін, С. В. Майстро, В. Ю. Бабаєв та ін.] ; за заг. ред. д.держ.упр, проф. М. А. Латиніна. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2014. – С. 119 – 140.

Особистий внесок автора: визначено напрями формування державної політики сталого аграрного розвитку України з урахуванням еколого-безпекової складової.

Статті у наукових фахових виданнях:

2. Коленов О.М. Сучасний стан охорони довкілля в Україні та результативність державної екологічної політики / О.М. Коленов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2013. – № 2 (44). – С. 67 – 73.

3. Коленов О.М. Особливості формування та реалізації державної екологічної політики / О.М. Коленов // Державне управління та місцеве самоврядування: зб. наук. пр. / редкол. : С.М. Серьогін (голов. ред.) [та ін.]. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 1 (20). – С. 155 – 164.

4. Коленов О.М. Теоретичні засади механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні / О.М. Коленов // Ефективність державного управління [Текст] : зб. наук. пр. Львівського регіонального

інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України. – Вип. 38 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В.С. Загорського, доц. А.В. Ліпенцева. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2014. – Вип. 38. – С. 354 – 361.

5. Коленов О.М. Напрямки вдосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики в Україні / О.М. Коленов // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Magіstr”, 2014. – № 1 (45). – С. 80 – 86.

6. Коленов О.М. Концептуальні засади стратегії формування та реалізації державної екологічної політики України / О.М. Коленов // Теорія та практика державного управління: зб. наук. праць. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ “Magіstr”, 2014. – Вип. 2 (45). – С. 85 – 94.

7. Коленов О.М. Проблеми та протиріччя державної екологічної політики на регіональному рівні / С.В. Майстро, О.М. Коленов // Державне будівництво. – [Електронне видання]. – 2014. – № 1. – Режим доступу до журн. : <http://www.kbuara.kharkov.ua>.

Особистий внесок автора: визначено проблеми та запропоновано шляхи подолання протиріч формування та реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні.

8. Коленов А.Н. Международное сотрудничество в сфере охраны окружающей среды, как механизм формирования государственной экологической политики / А.Н. Коленов // «Вестник государственного и муниципального управления»: культ.-просв. и образов. жур. – Орел: Изд-ль А. Воробьев. – 2014. – № 1. – С. 108 – 113.

Матеріали конференцій:

9. Коленов А.Н. Межгосударственный нормативно-правовой механизм решения глобальных экологических проблем как важнейшая составляющая модернизации государственного управления на региональном уровне / А. Н. Коленов // Развитие института государственной службы в регионах: международный и российский опыт. Международная научно-практическая конференция (19 сентября 2013 г.). В 3-х т. Т. III / Под общей редакцией доктора политических наук, профессора В.Ф. Ницевича. – Орёл: Изд-во ОФ РАНХиГС, 2013. – С. 284 – 287.

10. Коленов О. М. Особливості механізму міждержавного співробітництва України в екологічній сфері / О. М. Коленов // Державне управління та місцеве самоврядування: історія та сучасність: матеріали науково-практичної конференції, 26 вересня 2013 р. / Національна академія державного управління при Президентіві України, Харківський регіональний інститут державного управління. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2013-4/doc/4/09.pdf>.

11. Коленов О.М. Державна екологічна політика в контексті європейської інтеграції України / О.М. Коленов // Всеукраїнській науково-практичній конференції за міжнародною участю «Актуальні проблеми та перспективи розвитку публічного управління» 25 жовтня 2013 р., м. Одеса. – Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2013. – С. 234 – 235.

12. Коленов О.М. Механізм державного регулювання інноваційного розвитку галузей економіки України на екологічній основі / С.В. Майстро, О.М. Коленов, Т.М. Вітренко-Хрустальова, М.Г. Хірамагомедов // Публічне управління XXI століття: від соціального діалогу до суспільного консенсусу :

зб. тез до XIV Міжнар. наук. конгресу. – Х. : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2014. – С. 21 – 22.

Особистий внесок автора: доведено необхідність формування механізму державного регулювання інноваційного розвитку галузей економіки України на екологічній основі.

13. Колєнов О.М. Особливості державної екологічної політики України в умовах глобальних кліматичних змін / О.М. Колєнов // Державне регулювання науково-освітнього забезпечення підготовки конкурентоспроможних фахівців у сфері цивільного захисту : зб. мат. інтернет-конф. 19-20 березня 2014 р. НУЦЗУ, ДСНС України. – С. 85 – 87.

14. Колєнов О.М. Нормативно-правове забезпечення державної екологічної політики в Україні / О.М. Колєнов // Актуальні проблеми розвитку управлінських систем: досвід, тенденції, перспективи: матеріали науково-практичної конференції, 16 квітня 2014 р. / Національна академія державного управління при Президентові України, Харківський регіональний інститут державного управління. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/2/36.pdf>

15. Колєнов О.М. Напрямки адаптації законодавчої складової державної екологічної політики України до стандартів ЄС / О.М. Колєнов // Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України: матеріали 11-ї регіон. наук.-практ. конф. 15 трав. 2014 р., м. Дніпропетровськ / за заг. ред. Л.Л. Прокопенка. – Д.: ДРІДУ НАДУ, 2014. – С. 141 – 143.

АНОТАЦІЯ

Колєнов О.М. «Формування та реалізація державної екологічної політики України». – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління. Національний університет цивільного захисту України. – Харків, 2014.

У дисертації розглянуто стан наукових досліджень щодо ролі держави у вирішенні екологічних проблем суспільства, розкрито зміст та виокремлено складові механізму формування та реалізації державної екологічної політики, виявлено особливості механізму формування та реалізації державної екологічної політики в різних країнах, уточнено сутнісні характеристики категорії «механізм формування та реалізації державної екологічної політики».

Проведено аналіз сучасного екологічного стану в Україні, визначено результативність державної екологічної політики, охарактеризовано проблеми та протиріччя державної екологічної політики України, в тому числі на регіональному рівні.

Обґрунтовано концептуальні положення стратегії формування та реалізації державної екологічної політики, запропоновано напрями удосконалення механізму формування та реалізації державної екологічної політики, визначено шляхи трансформації державної екологічної політики України в умовах інтеграційних процесів.

Ключові слова: державна екологічна політика, механізм формування та реалізації державної екологічної політики, державний екологічний моніторинг, екологічна освіта.

АННОТАЦИЯ

Коленов А.Н. «Формирование и реализация государственной экологической политики Украины». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по государственному управлению по специальности 25.00.02 – механизмы государственного управления. Национальный университет гражданской защиты Украины. – Харьков, 2014.

В диссертации рассмотрено состояние научных исследований относительно роли государства в решении экологических проблем общества, раскрыто содержание и выделены составляющие механизма формирования и реализации государственной экологической политики, выявлены особенности механизма формирования и реализации государственной экологической политики в разных странах, уточнены сущностные характеристики категории «механизм формирования и реализации государственной экологической политики».

Предложено механизм формирования и реализации государственной экологической политики рассматривать в единстве и взаимосвязи таких его составляющих: политико-интеграционной, административно-правовой, социально-экономической, общественно-образовательно-культурной.

Проведен анализ современной экологической ситуации в Украине, определена результативность государственной экологической политики, охарактеризованы проблемы и противоречия государственной экологической политики Украины, в том числе на региональном уровне.

Выяснено, что одним из главных направлений формирования и реализации государственной экологической политики в Украине в современных условиях должна стать минимизация антропогенного влияния на окружающую среду на основе модернизации и технического переоснащения отраслей и сфер экономики, которая предусматривает комплекс управленческих и организационных решений (как на государственном, так и хозяйственном уровнях), направленных на улучшение экологических характеристик общественного производства, повышение действенности штрафных санкций за нарушение законодательства об охране окружающей природной среды, надлежащее обеспечение реализации экологической составляющей устойчивого развития Украины.

Предложены такие направления усовершенствования государственной экологической политики Украины, как: совершенствование существующей нормативно-правовой базы в экологической сфере и усиление ответственности за нарушение норм природоохранного законодательства;

содействие развитию экономики Украины на экологической основе путем модернизации производства за счет повышения ресурсо- и энергоэффективности, а также внедрения экологически безопасных технологий; обеспечение международного, межотраслевого, межрегионального сотрудничества, а также партнерства между обществом, государством и бизнесом в сфере решения экологических проблем; переход на современные мировые экологические стандарты; формирование эффективной системы государственного экологического мониторинга, как составляющей глобальной сети экологического мониторинга на основе современных информационных технологий; развитие непрерывного экологического образования и природоохранной информационно-просветительской деятельности; развитие публично-частного партнерства и обеспечение государственно-общественного контроля в экологической сфере.

Обоснованы концептуальные положения стратегии формирования и реализации государственной экологической политики, определены пути трансформации государственной экологической политики Украины в условиях интеграционных процессов.

Ключевые слова: государственная экологическая политика, механизм формирования и реализации государственной экологической политики, государственный экологический мониторинг, экологическое образование.

ANNOTATION

Colenov O.M. «Forming and realization of state ecological policy of Ukraine». – Manuscript.

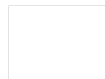
Dissertation for getting of scientific degree of Candidate of Science in Public Administration following the speciality 25.00.02 – mechanisms of state administration. National University of Civil Defence of Ukraine. – Kharkiv, 2014.

In dissertation the state of scientific researches is considered in relation to the role of the state in the decision of ecological problems of society, maintenance is exposed and the constituents of mechanism of forming and realization of state ecological policy are selected, the features of mechanism of forming and realization of state ecological policy are exposed in different countries, essence descriptions of category are specified «mechanism of forming and realization of state ecological policy».

The analysis of modern ecological situation in Ukraine is conducted, effectiveness of state ecological policy is definite, problems and contradictions of state ecological policy of Ukraine are described, including at a regional level.

Conceptual positions of strategy of forming and realization of state ecological policy are grounded, directions of improvement of mechanism of forming and realization of state ecological policy are offered, the ways of transformation of state ecological policy of Ukraine in the conditions of integration processes are definite.

Keywords: state ecological policy, mechanism of forming and realization of state ecological policy, state ecological monitoring, ecological education.

КОЛЄНОВ Олександр Миколайович

**ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ**

25.00.02 – механізми державного управління

Відповідальний за випуск *Майстро Сергій Вікторович*

Підписано до друку 11.11.2014 р.
Формат 60x84 ¹/₁₆. Обл.-вид. арк. 0,9.
Гарнітура Таймс. Тираж 100 прим. Замовлення 14-127

Віддруковано з оригінал-макета в ЗАТ
«Харківський центр науково-технічної та економічної інформації».
61010, м. Харків, просп. Гагаріна, 4, тел. (057) 732-65-22